



RESPUBLIKA MA'NAVIYAT VA
MA'RIFAT MARKAZI



Namangan davlat pedagogika instituti, Axsikent xalqaro ilmiy tadqiqot jamoat birlashmasi, Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazining Namangan viloyati bo'limi hamkorligida o'tkazilgan

“AXSIKENT TARIXI: MUAMMOLAR, TADQIQOTLAR VA TAHLILAR”

mavzusidagi Respublika
ilmiy-amaliy anjumani
materiallari



Axsikent



**“Axsikent tarixi: muammolar, tadqiqotlar va tahlillar” mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy anjumani” – 2025-yil, 29-noyabr**



Bosh muharrir:

B.E. Xusanov

Namangan davlat pedagogika instituti rektori

Mas’ul muharrir:

M. Mirsaydullayev

*Axsikent xalqaro ilmiy tadqiqot jamoat
birlashmasi raisi*

Mas’ul muharrir

S.M. Botirova

o‘rinbosari:

Falsafiy va tarixiy fanlar kafedrasini mudiri

T A H R I R H A Y ’ A T I

Tarix fanlari nomzodi, dotsent T.Q. Qozoqov

Tarix fanlari nomzodi, dotsent Z.U. Xaydarov

Tarix fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent. B.Ataxanov

Tarix fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) R.M. Akbarov

Tarix fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) G‘.M. Xolmatov

Texnik muharrir: R.M.Akbarov

Mazkur “Axsikent tarixi: muammolar, tadqiqotlar va tahlillar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani Namangan davlat pedagogika instituti, Axsikent xalqaro ilmiy tadqiqot jamoat birlashmasi hamda Respublika Ma’naviyat va ma’rifat markazining Namangan viloyati bo‘limi hamkorligida o‘tkazilgan bo‘lib, anjuman materiallari Namangan davlat pedagogika instituti Ilmiy-texnikaviy kengashining 2025-yil 11-dekabrda 12-sonli yig‘ilish qarori bilan nashrga tavsiya etilgan.

Maqolalarning ilmiy saviyasi va keltirilgan ma’lumotlar uchun mualliflar javobgar hisoblanadi.

NAMANGAN – 2025



AXSIKENT TARIXI VA RAQAMLI TURIZM: RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI

Mamanov Muxammadamin Qulmirza o‘g‘li

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, Turizm kafedrası o‘qituvchisi

E-mail: mukhammadaminmamanov@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada Axsikent tarixiy yodgorligi va O‘zbekistonda turizm sohasining raqamlashtirilishi nazariy asoslari tahlil qilinadi. Axsikentning tarixiy va madaniy merosi, turizm resurslari va ularni raqamli texnologiyalar yordamida rivojlantirish imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Turizm raqamlashtirish vositalari va texnologiyalari – internet platformalari, mobil ilovalar, sun‘iy intellekt va katta ma‘lumotlar (big data) – ning Axsikentning turistik salohiyatini oshirishdagi roli tahlil qilinadi. Shuningdek, hozirgi holat, yuzaga kelayotgan muammolar va ularning yechimlari ko‘rsatib o‘tiladi.

Kalit so‘zlar: Axsikent turizmi, raqamli turizm, raqamli texnologiyalar, sun‘iy intellekt, katta ma‘lumotlar (big data), O‘zbekiston turizmi, raqamli infratuzilma.

Аннотация: В данной статье анализируется исторический памятник Ахсикент и теоретические основы цифровизации туристической отрасли в Узбекистане. Будут рассмотрены историческое и культурное наследие Ахсикента, туристические ресурсы и возможности их развития с помощью цифровых технологий. Проанализирована роль инструментов и технологий цифровизации в туризме - интернет-платформ, мобильных приложений, искусственного интеллекта и больших данных (big data) в повышении туристического потенциала Ахсикента. Также будут представлены текущая ситуация, возникающие проблемы и пути их решения.



Ключевые слова: туризм Ахсикента, цифровой туризм, цифровые технологии, искусственный интеллект, большие данные (big data), туризм Узбекистана, цифровая инфраструктура.

Annotation: This article analyzes the historical monument of Akhsikent and the theoretical foundations of the digitalization of the tourism sector in Uzbekistan. The historical and cultural heritage of Akhsikent, tourism resources, and opportunities for their development using digital technologies will be considered. The role of digitalization tools and technologies in tourism - internet platforms, mobile applications, artificial intelligence, and big data - in increasing the tourism potential of Aksikent is analyzed. The current situation, emerging problems, and their solutions will also be presented.

Keywords: Aksikent tourism, digital tourism, digital technologies, artificial intelligence, big data, Uzbekistan tourism, digital infrastructure.

Turizm sohasida raqamlashtirish zamonaviy texnologiyalar orqali xizmatlarni samarali tashkil etish, boshqarish va rivojlantirishni anglatadi. Bu jarayon turizm infratuzilmasiga axborot-kommunikatsiya vositalarini integratsiya qilishni o‘z ichiga oladi va xizmatlar sifatini oshirish, raqobatbardoshlikni kuchaytirish hamda innovatsion yondashuvlarni tatbiq etishga imkon beradi. Nazariy nuqtai nazardan raqamlashtirish turizm resurslari, xizmatlar va ma’lumotlarni elektron shaklda boshqarish, onlayn platformalar orqali mijozlarga xizmat ko‘rsatish, shuningdek, katta hajmdagi ma’lumotlarga asoslangan strategik qarorlar qabul qilish imkoniyatini ta’minlaydi.

Axsikent shahrining tarixiy merosi raqamli turizmni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar yaratadi. Qadimiy Farg‘ona vodiysining poytaxti bo‘lgan Axsikent eramizdan avvalgi II–III asrlarda tashkil topib, Buyuk Ipak yo‘lida muhim savdo va madaniyat markazi sifatida rivojlangan. Shaharning tuzilishi — qal’a, shahriston,



**“Axsikent tarixi: muammolar, tadqiqotlar va tahlillar” mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy anjumani” – 2025-yil, 29-noyabr**



rabod, hunarmandchilik markazlari, juma va bayram masjidlari, amir saroyi, yer osti suv inshootlari va mudofaa tizimi – raqamli vositalar yordamida interaktiv tarzda sayyohlarga taqdim etilishi mumkin. [1]

Turizmda raqamlashtirish jarayoni asosan internet platformalari, mobil ilovalar, sun’iy intellekt, katta ma’lumotlar (big data), bulutli hisoblash tizimlari, virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari orqali amalga oshiriladi. Axsikentning tarixiy va arxeologik obyektlarini raqamli shaklda tasvirlash, virtual sayohatlar tashkil etish va interaktiv ilovalar yaratish sayyohlarga qadimiy shaharni oldindan ko‘rish, shaxsiy xizmatlardan foydalanish va sayohat tajribasini boyitish imkoniyatini beradi.

Sun’iy intellekt yordamida mijozlarning xatti-harakatlari tahlil qilinib, individual xizmatlar taqdim etiladi. Katta ma’lumotlar orqali sayohat tendentsiyalari, turistlar ehtiyojlari va bozordagi o‘zgarishlar aniqlanadi, bu esa strategik qarorlar qabul qilishda yordam beradi. Virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari sayohatchilarga obyektlarni oldindan ko‘rish, o‘zlariga mos variantlarni tanlash va tarixiy meros bilan interaktiv tarzda tanishish imkoniyatini yaratadi. Shu tariqa, Axsikentning tarixiy yodgorliklari raqamli turizm vositalari orqali saqlanadi, xizmatlar optimallashtiriladi va turistlar uchun yangi tajribalar yaratiladi. [2]

So‘nggi yillarda Axsikent arxeologik yodgorligini asrab-avaylash va tadqiq etish bo‘yicha tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. 2017-yilda “Axsikent” arxeologiya merosi obyektini muhofaza qilish va tadqiq etish direksiyasi tashkil etilib, arxeologik qazishmalar va ilmiy tadqiqotlar samaradorligi oshirildi. [3] Ushbu ishlar doirasida muzeylarni tashkil etish, ramziy darvozalar va tarixiy shaxslar haykallarini bunyod etish kabi loyihalar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, sayyohlar uchun interaktiv ekskursiyalar, 3D modellashtirish va AR/VR texnologiyalari asosida virtual turlar orqali qadimiy shahar hududi bilan tanishish imkoniyati yaratilmoqda.

Axsikentni raqamli turizm orqali rivojlantirish yondashuvi hududni milliy va xalqaro miqyosda raqobatbardosh turizm manziliga aylantirish, sayyohlar oqimini



**“Axsikent tarixi: muammolar, tadqiqotlar va tahlillar” mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy anjumani” – 2025-yil, 29-noyabr**



oshirish va ilmiy tadqiqotlarning samaradorligini yanada kuchaytirishga xizmat qiladi. Axsikent arxeologik yodgorligi va tarixiy majmuasi Farg‘ona vodiysining markaziy turizm obyektlaridan biri sifatida katta salohiyatga ega. So‘nggi yillarda ushbu hududning turizm salohiyatini oshirish maqsadida raqamli texnologiyalar tatbiq etilmoqda. Turizm xizmatlarini raqamlashtirish jarayoni asosan zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) orqali amalga oshiriladi. Ushbu vositalarga internet platformalari, mobil ilovalar, sun‘iy intellekt, katta ma‘lumotlar (big data), bulutli hisoblash tizimlari hamda virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari kiradi. [4]

Internet platformalari va mobil ilovalar sayyohlarga Axsikentga kirish, ekskursiyalarni rejalashtirish, muzey va interaktiv obyektlar bilan tanishish imkoniyatini beradi. Sun‘iy intellekt esa sayyohlarning xatti-harakatlarini tahlil qilib, individual tavsiyalar va xizmatlar yaratadi. Chat-botlar orqali 24/7 onlayn qo‘llab-quvvatlash ta‘minlanadi. Katta ma‘lumotlar (big data) tahlillari sayyohlar oqimi va ularning qiziqishlarini aniqlash, shuningdek, turizm strategiyasini optimallashtirishga yordam beradi. Bulutli texnologiyalar ma‘lumotlarni xavfsiz saqlash va tizimlar integratsiyasini osonlashtiradi, virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari esa sayyohlarga Axsikentni oldindan ko‘rish va individual tajriba yaratish imkonini beradi.

**1-Jadval. Axsikent turizm salohiyatini oshirish
uchun raqamli texnologiyalarning amaliy imkoniyatlari**

Raqamli vosita	Amaliy funksiyasi	Foydasi
Internet platformalari	Onlayn chiptalar, ekskursiyalarni rejalashtirish	Tezkor va qulay xizmat, sayyohlar oqimi oshadi
Mobil ilovalar	Yo‘nalishlar, interaktiv xaritalar, maxsus takliflar	Individual xizmat, tajriba yaxshilanadi



**“Axsikent tarixi: muammolar, tadqiqotlar va tahlillar” mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy anjumani” – 2025-yil, 29-noyabr**



Sun’iy intellekt	Sayyohlar xatti-harakatini tahlil qilish, tavsiyalar berish	Personalizatsiya, xizmat sifatini oshirish
Katta ma’lumotlar	Sayyohlar oqimi va qiziqishlarni tahlil qilish	Strategik qarorlar qabul qilishda yordam
Bulutli texnologiyalar	Ma’lumotlarni saqlash va tizimlar integratsiyasi	Tezkor kirish, xavfsiz saqlash
VR/AR texnologiyalari	Virtual tur, obyektlarni oldindan ko‘rish	Innovatsion tajriba, sayyoh qoniqishi oshadi

O‘zbekiston hukumatining raqamli turizmni rivojlantirish bo‘yicha strategik dasturlari, jumladan, mobil ilovalar va onlayn rezervatsiya tizimlari, Axsikentga tashrif buyuruvchilarga qulayliklar yaratishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, xususiy sektor va davlat idoralari o‘rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish, innovatsion echimlarni tatbiq etish va raqamli savodxonlikni oshirish bo‘yicha ishlar davom etmoqda. Ushbu yondashuv Axsikentning tarixiy merosini saqlash bilan birga, sayyohlar uchun interaktiv va individual xizmatlarni kengaytirish, hududni milliy va xalqaro turizm bozorida raqobatbardosh manzilga aylantirishga imkon beradi. [5]

Raqamlashtirish Axsikentdagi turizm tarmog‘ining samaradorligini oshirib, mehmonlar uchun qulayliklar yaratadi, shu bilan birga turistik oqimni ko‘paytirishga xizmat qiladi. Masalan, onlayn bron qilish tizimlari, raqamli xaritalar va mobil ilovalar orqali sayohatchilar hududdagi mehmonxona, restoran va diqqatga sazovor joylarni oson topa oladi.

Shuningdek, raqamli platformalar orqali Axsikentdagi kichik va o‘rta turistik bizneslar o‘z xizmatlarini keng auditoriyaga taqdim etish imkoniyatiga ega bo‘ladi, bu esa hudud iqtisodiy barqarorligini oshiradi. Ijtimoiy jihatdan esa raqamlashtirish



**“Axsikent tarixi: muammolar, tadqiqotlar va tahlillar” mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy anjumani” – 2025-yil, 29-noyabr**



mahalliy aholining turizm sohasidagi imkoniyatlarini kengaytiradi, axborotga erkin kirish imkonini yaratadi va madaniy almashinuvlarni rag‘batlantiradi.

Axsikent tarixiy va madaniy merosga boy hudud bo‘lib, uni raqamli turizm vositalari orqali rivojlantirish katta imkoniyatlar yaratadi. Raqamli texnologiyalar yordamida Axsikentning tarixiy obidalari, mahalliy an’analar va diqqatga sazovor joylari keng auditoriyaga yetkazilishi mumkin, bu esa hududga sayyohlarni jalb qilish va turizm salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, Axsikent turizmini raqamlashtirish jarayonida bir qator qiyinchiliklar mavjud:

1. Raqamli infratuzilma notekisligi – ba’zi hududlarda internet tezligi pastligi va raqamli platformalarning yetishmasligi.
2. Turizm bizneslarining raqamli yetarli malakasi yo‘qligi – kichik va o‘rta turistik sub’yektlar raqamli tizimlarni samarali joriy eta olmaydi.
3. Raqamli ma’lumotlar bazalarining yetarli rivojlanmaganligi – tarixiy va madaniy obidalar haqidagi ma’lumotlar yagona tizimda jamlanmagan.

Shu muammolarni bartaraf etish orqali Axsikentda ham turizmni samarali rivojlantirish salohiyati mavjud. Tadqiqot doirasida taklif qilinadigan strategiyalar:

- Raqamli platformalarni rivojlantirish – Axsikentning tarixiy va madaniy merosini onlayn taqdim etadigan veb-saytlar, mobil ilovalar va virtual ekskursiyalar yaratish.
- Turizm xizmatlarini raqamlashtirish – mehmonxona, restoran va diqqatga sazovor joylarga onlayn rezervatsiya tizimlarini joriy etish, interaktiv xaritalar va QR-kod orqali ma’lumot yetkazish.
- Mahalliy biznes va xodimlarni qo‘llab-quvvatlash – raqamli savodxonlikni oshirish bo‘yicha treninglar, seminarlar va konsultatsiyalarni tashkil etish.



**“Axsikent tarixi: muammolar, tadqiqotlar va tahlillar” mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy anjumani” – 2025-yil, 29-noyabr**



- Ma'lumotlarni yagona tizimda boshqarish – tarixiy obidalar, ekskursiyalar va madaniy tadbirlar haqidagi ma'lumotlarni markazlashtirilgan raqamli bazaga kiritish.

Prognozlar:

- Raqamlashtirish orqali 3–5 yil ichida Axsikentga sayyohlar oqimi sezilarli darajada oshishi mumkin.
- Turistik bizneslar faoliyati samaradorligi 15–25% ga oshadi, yangi ish o'rinlari yaratiladi.
- Mahalliy tarixiy va madaniy merosni keng auditoriyaga yetkazish Axsikentni xalqaro turizm maydonida raqobatbardosh hududga aylantiradi.

Shunday qilib, Axsikent tarixi va raqamli turizmni integratsiyalash orqali hudud iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanish imkoniyatlarini kengaytirish mumkin. Bu esa yurtimizga yanada ko'plab xorijiy sayyohlarni jalb etishga zamin yaratadi. Turizm sohasi rivojlanishda davom etar ekan, sohada yangi ish o'rinlari yaratiladi, aholi bandligi ta'minlanadi va iqtisodiyot yuksalishda davom etaveradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 16.10.2017 yildagi 831-son //havola: <https://lex.uz/uz/docs/-3382160>.
2. Karimov, B., & Islomov, J. (2020). “Turizm sohasida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining roli”. *O'zbekiston iqtisodiyoti* jurnali, 4(12), 45–53.
3. Mamatqulov, D. (2019). *Raqamli texnologiyalar va turizm rivoji*. Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti.
4. Rashidov, S. (2022). “O'zbekistonda turizmni raqamlashtirish istiqbollari”. *Turizm va xizmatlar* jurnal, 2(8), 22–31.



5. Tursunov, A., & Nurmatov, F. (2021). “Katta ma’lumotlar (Big Data) va ularning turizm sohasidagi qo’llanilishi”. *Axborot texnologiyalari jurnal*, 5(3), 10–18.

THE ROLE OF FOREIGN SCHOLARS IN REDISCOVERING AN ANCIENT FERGANA CITY

Maqsudbek Akramjonov Anvarjon o‘g‘li

MA Student, History Department,
Namangan State Pedagogical Institute

Email: teachermaqsudbek@gmail.com

ORCID ID: 0009-0007-2801-7743

***Abstract:** Akhsikent, one of the most significant archaeological sites of the Fergana Valley in Uzbekistan, represents over two millennia of urban, cultural, and technological development in Central Asia. Once a thriving Silk Road city renowned for its architecture, craft production, and especially its advanced metallurgical industry, Akhsikent was destroyed and abandoned following invasions and a devastating 17th-century earthquake. Although its ruins remained visible for centuries, systematic study began only in the late nineteenth century and intensified in the late twentieth and early twenty-first centuries. This article explores the historical significance of Akhsikent and places particular emphasis on the contributions of foreign scholars and expeditions, most notably the British-Uzbek archaeological collaboration of 2002, which provided groundbreaking evidence of medieval crucible steel production.*

***Keywords:** Akhsikent; Fergana Valley; Uzbekistan archaeology; crucible steel; foreign expeditions; British-Uzbek cooperation; historiography; Silk Road cities; heritage preservation.*

Introduction



MUNDARIJA

AXSIKENT TARIXI:

MUAMMOLAR, TADQIQOTLAR VA TAHLILLAR

1	<i>Qozoqov T.Q.</i> Qoraxoniylar davri manbalarida Axsikent haqida	3
2	<i>Abdumuxtorov M.A.</i> The heritage of Axsikent: tourism, education, and promotion	5
3	<i>Qo‘chqorov A.A.</i> Axsikent – Farg‘ona vodiysi siyosiy-hududiy markazi sifatida: shakllanish bosqichlari va davlat boshqaruv tizimi	10
4	<i>Mamasharifova Sh.M.</i> Axsikent – Farg‘ona vodiysining qadimiy markazi	15
5	<i>Davronbayev I.N.</i> Axsikent arxeologik yodgorliklari asosida o‘quvchilarda tarixiy tafakkurni rivojlantirish	19
6	<i>Нуриддинов А.О.</i> “Садпири Комил” тарихи ҳақида мулоҳазалар	26
7	<i>Abduraximova M.M.</i> Farg‘ona vodiysining tarixiy markazi	34
8	<i>Mamanov M.Q.</i> Axsikent tarixi va raqamli turizm: rivojlantirish strategiyalari	42
9	<i>Akramjonov M.A.</i> The role of foreign scholars in rediscovering an ancient Fergana city ...	49
10	<i>Омонова З.Т.</i> Развитие интеллектуальных способностей историков через проектно-исследовательскую деятельность на материале археологического комплекса Ахсикент	55

FARG‘ONA VODIYSI TARIXI ZAMONAVIY ILMIY TADQIQOTLARDA

11	<i>Xaydarov Z.U.</i> Namangan tarixi” fundamental asarini yaratish zarurati va ilmiy asoslari	62
----	--	----